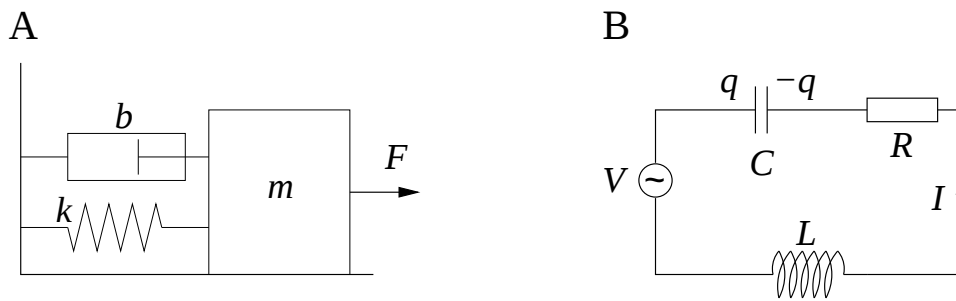

Øving 2

a) I forelesningene har vi sett at det mekaniske svingesystemet i figur A ovenfor, med $F(t) = F_0 \cos \omega t$, oppfyller bevegelsesligningen

$$m\ddot{x} + b\dot{x} + kx = F_0 \cos \omega t,$$

der x representerer massens utsving i forhold til likevektsposisjonen $x = 0$.

Vis at Kirchhoffs spenningsregel anvendt på den elektriske svingekretsen i figur B, med $V(t) = V_0 \cos \omega t$, gir en tilsvarende differensialligning,

$$L\ddot{q} + R\dot{q} + \frac{1}{C}q = V_0 \cos \omega t,$$

for ladningen q på kondensatoren.

Ved direkte sammenligning ser en at selvinduktansen L i det elektriske svingesystemet er *analog* til massen m i det mekaniske svingesystemet. (Ikke urimelig: m representerer treghet i det mekaniske systemet, dvs en motstand mot endringer i hastigheten; L representerer treghet i det elektriske systemet, dvs en motstand mot endringer i strømstyrken.)

Hva er den elektriske svingekretsens analogier til størrelsene b , k , F_0 , x og $\dot{x}$ i det mekaniske systemet?

b) Siden den elektriske kretsen er ”analog” til det mekaniske systemet, må ladningen på kondensatoren kunne skrives på formen

$$q(t) = q_0 \sin(\omega t - \alpha),$$

der vi antar at spenningskilden har stått på så lenge at en eventuell homogen løsning $q_h(t)$ av den tilsvarende homogene ligningen kan neglisjeres. (I forelesningene skrev vi $x(t) = A \sin(\omega t + \phi)$ for utsvinget til massen m i det mekaniske svingesystemet. Vi har med andre ord her valgt motsatt fortegn på fasekonstanten α i uttrykket for ladningen $q(t)$. Motivasjonen for å gjøre dette er ikke å skape forvirring, men snarere å gjøre sammenhengen med det som ble gjort i El.mag. i vår så tydelig som mulig, for den som vil gå tilbake å sjekke opp det.)

Sett inn det oppgitte uttrykket for $q(t)$ i differensialligningen og vis at amplituden blir

$$q_0 = \frac{V_0}{\omega \sqrt{R^2 + X^2}},$$

mens fasekonstanten er gitt ved

$$\alpha = \arctan\left(\frac{X}{R}\right).$$

Her er $X = \omega L - 1/\omega C$ den såkalte *reaktansen* til den elektriske svingekretsen.

Anta at kretsen har følgende komponenter: $V_0 = 10$ V, $R = 1.0 \Omega$, $L = 0.1$ mH, $C = 10$ nF. Hva blir da halvverdbredden $\Delta\omega$ for resonanskurven $q_0(\omega)$? Hva blir kretsens godhetsfaktor $Q = \omega_0/\Delta\omega$?

Tegn opp ladningsamplituden q_0 , strømamplituden ωq_0 og fasevinkelen α som funksjoner av vinkelfrekvensen ω . (Tips: Bruk f.eks. MATLAB, Octave eller gnuplot til å plote disse tre funksjonene. Velg ploteintervall for ω slik at resonanstoppene kommer tydelig fram, og uten at de blir altfor smale på grafene.)

Tips:

Spenningsfall over motstand: RI ; over kondensator: q/C ; over induktans: $L\dot{I}$.

Du vil trolig få bruk for uttrykkene for sinus og cosinus til differansen mellom to vinkler. Videre kan det være lurt å tegne opp en rettvinklet trekant med utgangspunkt i at $\tan \alpha = X/R$, med tanke på at du har bruk for uttrykk for både $\sin \alpha$ og $\cos \alpha$.

c) Vi betrakter nå frie og svakt dempede svingninger i det mekaniske systemet i figur A (dvs $F = 0$ og $b/2m \equiv \delta \ll \omega_0 \equiv \sqrt{k/m}$). Regn ut relativt energitap pr periode,

$$\frac{\Delta E}{E} = \frac{E(t) - E(t+T)}{E(t)},$$

og vis at godhetsfaktoren blir den samme, enten den defineres som $Q \equiv 2\pi E/\Delta E$, eller som $Q \equiv \omega_0/\Delta\omega$ (der $\Delta\omega$ er resonanstoppens halvverdibredde ved tvungne svingninger, som ovenfor).
 Tips: $\exp(-z) \simeq 1 - z$ dersom $|z| \ll 1$.

d) Vis at (midlere) tilført effekt,

$$\langle P \rangle = \frac{1}{T} \int_0^T P(t) dt = \frac{1}{T} \int_0^T F_0 \cos \omega t \dot{x}(t) dt,$$

tilsvarer (midlere) tapt effekt på grunn av demping,

$$\langle P_d \rangle = \langle b\dot{x}^2 \rangle,$$

i det mekaniske systemet i figur A.